

●

Nález průtržníku lysého *Herniaria glabra* L. (Caryophyllaceae) ve Vsetínské kotlině (Česká republika)

Record of *Herniaria glabra* L. in Vsetínská Bečva river valley, West Carpathians (Czech Republic)

Keywords: botany, Moravia, railway flora, *Polygono arenastri*-Poětea annuae

Abstract: This paper contributes to present knowledge on distribution of vascular plant species *Herniaria glabra* in the Moravian Valla-chia region, West Carpathians, Czech Republic. It represents its first record in the Vsetínská Bečva river valley after 60 years.

do podhorského stupně, v horách se vyskytuje vzácně (SUTORÝ 1990). Vázán je na suchá, většinou písčité a šterkovitá místa, často podél cest, navigace, železniční tratě a nádraží (SUTORÝ 1990). Na území okresu Vsetín je vzácný. V širším území severovýchodní Moravy je pak více lokalit v Podbeskydské pahorkatině a na Ostravsku (D. Hlisenikovsky pers. comm.). I přes intenzivní průzkum prováděný autorem práce a dalšími (KOCIÁN 2010) zaměřený na flóru a vegetaci železnic, který probíhá v posledních letech na Vsetínsku a Novojičínsku, nebyly nalezeny nové lokality. Na území okresu Vsetín rostl i v minulosti vzácně, což dokládá ŘÍČAN (1936): „v území pořádku roztroušen“. Říčanovy lokality nebyly žádným z pozdějších autorů potvrzeny. Většina z nich, které uvádí: „Na písčínách Bečvy, v Johanové [tj. Janová, pozn. autorky] u splavu, na cementovaném přejezdu potoka Bystřičky za pilou u nádraží Růžďky, při cestě u mlýnské strouhy za Hutí v Krásné“) je výrazně antropicky ovlivněna, což odpovídá ekologii druhu. Ojediněle roste průtržník lysý také v přírodních biotopech na písčitéch a šterkovitých náplavech řek Bečvy, Morávky a Ostravice (Podbeskydská pahorkatina, Dobrá, řeka Morávka, v řečišti, 7.VII.1976 leg. Z. Kilián, FMM; Podbeskydská pahorkatina, Dobrá, PP Profil Morávky, na pevné straně koryta řeky, na aluviálních valounech a písku, 23.V.2000 leg. Z. Vrabel, FMM; Ostravská pánev, Paskov, pravý břeh Ostravice (za šachtou), na náplavu ojediněle, 25.VI.1971 leg. E. Burša, FMM). Všechny Říčanovy lokality včetně nových nálezů spadají do fytogeografického okrsku 80a. Vsetínská kotlina. Jména mechorostů jsou uvedena podle Seznamu a červeného seznamu mechorostů ČR (KUČERA & VÁNA 2005), jména cévnatých rostlin podle KUBÁTA et al. (2002) a jména syntaxonů respektují práci CHYTRÝ (2009). Zkratky herbářových sbírek jsou uvedeny podle práce VOZÁROVÁ & SUTORÝ (2001).

Materiál

80a. Vsetínská kotlina, Bystřička (6573d), železniční stanice Bystřička, mezi spárami dlaždic na nástupišti, 10 rostlin, 49°25'3"N, 17°57'33"E, 300 m n. m., 1996 a 2005 leg. J. Tkačíková, VM; 1997 až 2010 not. J. Tkačíková.

[Bystřička, železniční stanice Bystřička, dlážděné nástupiště ca 50 m V od nádražní budovy, 300 m n. m., 1m², 30.VI.2006, J. Tkačíková.

E₁ (30 %): *Digítaria sanguinalis* 1, *Herniaria glabra* 1, *Potentilla tabernaemontani* 1, *Conyza canadensis* +, *Eragrostis minor* +, *Leontodon hispidus* r, *Plantago major* r, *Poa annua* +, *Polygonum aviculare* agg. +, *Setaria viridis* +, *Trifolium repens* +, *Trifolium pratense* r.

E₀ (20 %): *Bryum argenteum* 1, *Ceratodon purpureus* +.]

80a. Vsetínská kotlina, Vsetín (6673d), městský hřbitov, mezi spárami žulových kostek před dolní bránou hřbitova, 10 rostlin, 49°20'30"N, 17°59'41"E, 380 m n. m., 25.IV.2009 leg. M. Popelářová, VM; 16.X.2010 leg. J. Tkačíková, VM.

Nález na železniční stanici Bystřička představuje první doložený výskyt druhu v údolí Vsetínské Bečvy od konce 30. let 20. století. Nachází se v blízkosti původní lokality „na cementovaném přejezdu potoka Bystřičky za pilou u nádraží Růžďky“ (ŘÍČAN 1936), který je také doložen v her-báři ve Zlíně (Vsetín, Bystřička u přejezdu přes potok k mlýnu u nádraží Růžďka, 18.VI.1934 leg.

G. Říčan, GM). Je možné, že původní populace dlouhodobě přežívala na vhodných stanovištích v širším okolí lokality a byla pouze přehlížena. Další šíření podél železnice ani výskyt na nejbližších železničních stanicích nebyl pozorován. Početnost populace se mění v závislosti na prováděné údržbě nástupiště (mechanické čištění spár mezi dlažbou, chemický postřik herbicidem) a kolísá od 3 nalezených rostlin v roce 2001 po 20 rostlin v roce 2009. Průtržník lysý je zde součástí vegetace sešlapávaných stanovišť třídy *Polygono arenastri-Poëtea annuae*, pravděpodobně se jedná o asociaci *Eragrostio minoris-Polygonetum arenastri*. V druhově bohatém porostu se uplatňují jak druhy vázané na sešlapávaná místa (*Plantago major*, *Poa annua* a *Polygonum aviculare* agg.), tak i druhy suchomilné (*Conyza canadensis*, *Digitaria sanguinalis*, *Eragrostis minor* a *Potentilla tabernaemontani*). Vysokou pokryvnost má mechové patro, místy zcela vyplňuje spáry mezi dlažbou. V mechovém patře dominují druhy *Bryum argenteum* a *Ceratodon purpureus*. Na železniční stanici Bystřička roste společně s průtržníkem lysým několik dalších v okrese Vsetín jen zřídka se vyskytujících druhů. Jsou to především teplomilné a suchomilné druhy: *Anchusa officinalis*, *Berteroa incana*, *Cardaria draba*, *Centaurea stoebe*, *Galeopsis angustifolia* a *Saxifraga tridactylites*. Druhově bohaté porosty a dlouhodobý výskyt celé řady druhů, které mají na okolních železničních stanicích jen krátkodobý výskyt, je dán pravděpodobně především extenzivní péčí o nástupiště a celý areál této železniční stanice.

V roce 2008 byl průtržník lysý nalezen na nové lokalitě v katastru města Vsetína. Jedná se opět o výrazně antropicky ovlivněnou lokalitu – vydlážděný prostor před dolní bránou městského hřbitova. Průtržník lysý zde roste ve spárách mezi žulovými dlažebními kostkami. Celá plocha je celoročně zatížena intenzivním sešlapem. Tento vliv je patrný i na rostlinách průtržníku, které jsou drobné a jednotlivé lodyhy se nerozrůstají mimo úzké spáry mezi dlažbou. Mimo průtržník lysý se mezi spárami jen sporadicky objevuje *Sagina procumbens* a *Trifolium* sp., zcela dominuje mech *Bryum argenteum*.

Poděkování

Poděkování patří Marii Popelářové za poskytnutí údajů a Davidu Hlisenkovskému za cenné rady.

Literatura

- CHYTÝ M. (ed.) (2009): *Vegetace České republiky. 2. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace*. Academia, Praha, 524 pp.
- KOCIÁN P. (2010): Nálezy zajímavějších neofytů na severní Moravě a ve Slezsku (Česká republika). *Acta Musei Beskidensis* 2: 15–28.
- KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. jun., KAPLAN Z., KIRSCHNER & ŠTĚPÁNEK J. (eds) (2002): *Klíč ke květeně České republiky*. Academia, Praha, 928 pp.
- KUČERA J. & VÁŇA J. (2005): Seznam a červený seznam mechorostů České republiky (2005). *Příroda*, 23: 1–104.
- ŘÍČAN G. (1936): Květena okresu Vsetínského a Valašskomeziříčského. Ms., 79 pp. [Depon. in: Knihovna Muzea regionu Valašsko, pracoviště Valašské Meziříčí]
- SUTORÝ K. (1990): *Herniaria* L., pp. 88–91. In: HEJNÝ S. & SLÁVÍK B. (eds): *Květena České republiky. Vol. 2*. Academia, Praha, 540 pp.
- VOZÁŘOVÁ M. & SUTORÝ K. (2001): Index herbariorum Reipublicae bohemiae et Reipublicae slovacae. *Zprávy České Botanické Společnosti*, 36, Suppl. 2001/1: 1–95.

Jana TKAČÍKOVÁ

Muzeum regionu Valašsko, Horní náměstí 2, CZ-755 01 Vsetín; e-mail: tkacikova@muzeumvalassko.cz